

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	9
I FƏSİL. Məktub	10
II FƏSİL. (Kapitan Hastingş tərəfindən yazılmayıb) .	18
III FƏSİL. Endover	19
IV FƏSİL. Missis Eşer	27
V FƏSİL. Meri Drouer	33
VI FƏSİL. Cinayət yeri	40
VII FƏSİL. Mister Partric və mister Riddel	52
VIII FƏSİL. İkinci məktub	59
IX FƏSİL. Bekshilldə qətl	69
X FƏSİL. Barnardlar ailəsi	80
XI FƏSİL. Meqan Barnard	87
XII FƏSİL. Donald Freyzer	94
XIII FƏSİL. İclas	99
XIV FƏSİL. Üçüncü məktub	108
XV FƏSİL. Ser Karmaykl Klark	117
XVI FƏSİL. (Kapitan Hastingş tərəfindən nəql edilmir)	127
XVII FƏSİL. Diqqətəlayiq məqam	131
XVIII FƏSİL. Puaro nitq söyləyir	139
XIX FƏSİL. İsveç yolu ilə	152

XX FƏSİL. Ledi Klark	158
XXI FƏSİL. Qatilin təsviri	170
XXII FƏSİL. (Kapitan Hastingqs tərəfindən yazılmayıb).....	177
XXIII FƏSİL. On bir sentyabr. Donkaster	184
XXIV FƏSİL. (Kapitan Hastingqs tərəfindən yazılmayıb).....	193
XXV FƏSİL. (Kapitan Hastingqs tərəfindən yazılmayıb).....	196
XXVI FƏSİL. (Kapitan Hastingqs tərəfindən yazılmayıb).....	199
XXVII FƏSİL. Donkaster qətli	202
XVIII FƏSİL. (Kapitan Hastingqs tərəfindən yazılmayıb).....	210
XXIX FƏSİL. Skotlend-Yardda	220
XXX FƏSİL. (Kapitan Hastingqs tərəfindən yazılmayıb).....	224
XXXI FƏSİL. Erkül Puaro sual verir	226
XXXII FƏSİL. Tülkünü tələyə salaq.....	234
XXXIII FƏSİL. Aleksandr Bonapart Kast.....	241
XXXIV FƏSİL. Puaro izah edir	248
XXXV FƏSİL. Final.....	268

Ön söz

Bu dəfə mən sadəcə şahidi olduğum əhvalat və epizodları yazmaq adətimdən kənara çıxmışam. Ona görə də bəzi fəsillər üçüncü şəxs tərəfindən yazılıb.

Özümün yazdığım hadisələrin həqiqiliyinə zəmin oluram. Mən sadəcə qəhrəmanların düşüncə və hisslərinin təsvirində bir qədər sərbəstliyə yol vermişəm. Onu da bildirim ki, yazdığım bütün qeydləri dostum Erkül Puaro gözdən keçirib.

Sonda demək istəyirəm ki, bu qəribə silsilə cinayətlərin personajları arasındakı ikinci dərəcəli münasibətləri də təfərrüatı ilə yazmışam. Hesab edirəm ki, insan amilini həmişə qiymətləndirmək lazımdır. Erkül Puaro nə vaxtsa mənə başa salıb ki, cinayət məhəbbət tarixçəsinin səbəbi ola bilər.

Əlifba sırası üzrə qətlə gəldikdə isə, Puaro bu müəmmənin sirrini açmaq üçün dahiyənə üsul tapıb.

I FƏSİL

Məktub

1935-ci ilin iyun ayında Cənubi Amerikadakı rançomdan İngiltərəyə qayıtdım. Amerikada bizim üçün həyat asan olmadı. Hamı kimi, biz də dünya böhranının nəticələrindən əziyyət çəkirdik. İngiltərədə, bildiyimə görə, bir sıra işlər mənim iştirakımı tələb edirdi. Arvadım rançomuzu idarə etmək üçün Amerikada qalmışdı.

İngiltərəyə ayaq basan kimi köhnə dostum Erkül Puaronun axtarışına çıxdığımı söyləməyə ehtiyac yoxdur. Mən onu mehmanxana tipli evdə tapdım (həmin vaxtlar o, müasir London mənzillərinin birində yaşayırdı). Mən Puaroya bildirdim ki, bina düzgün həndəsi tənasübə malik olduğuna görə, o, öz seçimini müstəsna şəkildə burada edib.

– Hə, əlbəttə, dostum, mənim evim simmetriya təcəssümüdür. Siz elə hesab etmirsinizmi?

Mən cavab verdim ki, fikrimcə, bina həddən artıq düzbucaqlıdır və köhnə zarafatı xatırlayıb, xəbər aldım ki, bu ultramüasir evin sahibi öz toyuqlarına kvadrat yumurta yumurtalamağı öyrətməyib ki.

Puaro ürəkdən qəhqəhə çəkdi:

– Ah, deməli, siz bu zarafatı unutmamısınız? Əfsus! Elm hələ ki, bunun qarşısında acizdir, toyuqlar isə hələ də yeni cərəyanlara tabe olurlar – onlar əvvəlki kimi müxtəlif rəngdə və ölçüdə yumurtalar yumurtalayır!

Mən köhnə dostumun üzünə sevgi ilə diqqət yetirdim. O, çox əla görünürdü və bizim ayrıldığımız vaxtdan bəri qətiyyənlə qocalmamışdı.

– Siz çox əla görünürsünüz, Puaro, – mən bildirdim. – Qətiyyənlə qocalmamısınız. Düzü, nə qədər kobud səslənsə də, deməliyəm ki, sizin başınızda ağ saçlar əvvəlkindən daha azdır.

Puaro gözqamaşdırıcı təbəssümlə gülümsədi:

– Kobud niyə olur? Düz deyirsiniz.

– Nədir, yoxsa sizin saçlarınız ağarmaq əvəzinə qaralır?

– Özüdür ki, var.

– Axı elmi nöqtəyi-nəzərdən bu mümkün deyil!

– Əksinə.

– Çox qəribədir.

– Həmişə olduğu kimi, Hastinqs, siz ağıllısınız, lakin, suyun səthində üzürsünüz. İllər sizi dəyişdirməyib! Siz özünüz də fərqi nə varmadan faktları müşahidə edir və izah edirsiniz!

Mən çaşqınlıq içərisində gözlərimi döyərək Puaroya baxdım. O, heç bir söz demədən yataq otağına keçdi, əlində şüşə qabla geri qayıtdı və şüşəni mənə uzatdı. Mən hələ də heç nə anlamadan şüşə qabı əlimə aldım. Onun üzərində yazılmışdı: “Revivit. Saçların təbii rəngini bərpa edir. Boyayıcı deyil! Beş çaları var: kül rəngi, şabalıdı, qızılı, qəhvəyi, qara”.

– Puaro! – mən ucadan qışqırdım. – Siz saçlarınızı boyamısınız?

– Ah, nəhayət ki, başa düşdünüz!
– Demək, buna görə sizin saçlarınız keçən dəfə gələndə gördüyümdən daha çox qaralıb!

– Əlbəttə.

– İlahi! – mən heyrətimin öhdəsindən gələrək dedim.
– Ehtimal etmək lazımdır ki, gələndə dəfə mən İngiltərəyə gələndə siz taxma bığ gəzdirəcəksiniz... Bəlkə, elə indi də bığınız taxmadır?

Puaro üz-gözünü turşutdu. Bığ onun zəif nöqtəsi idi – o, bığ ilə həddən artıq fəxr edirdi. Mənim sözlərim ona yaman təsir etdi.

– Ah, xeyr, *mon ami*¹. Allah qoysa, süni bığa qədər hələ çox var. Süni bığ! *Quel horreur!*²

Puaro bığından tutub möhkəm çəkdi ki, mən onların həqiqi olduğuna əmin olum.

– Yaxşı, deməli, hələ ki, bığınız möhtəşəmdir, – mən bildirdim.

– *N'est-ce pas?*³ Londonda mənim bığıma tay gələndə bığ görməmişəm.

“Fəxr etməyə nəşə var”, – mən düşündüm, amma ən yaxşı dostumun hissələrini təhqir etməmək üçün bu ifadəni heç vəchlə dilimə gətirə bilməzdim. Bunun əvəzində isə, mən ondan öz peşəsi ilə hələ də məşğul olub-olmadığını xəbər aldım.

– Mən eşitmişəm ki, – söylədim, – siz işdən çoxdandır ki, kənarlaşmısınız...

– *C'est vrai.*⁴ Sonra da başladım balqabaq becərməyə. Lakin üstündən bir az keçməmiş qətl baş verdi – mən

¹ Mənim dostum.

² Dəhşət!

³ Elə deyilmi?

⁴ Bu düzdür.

də balqabaqları şeytanın nənəsinə həvalə etdim. Budur, o vaxtdan bəri bilirəm ki, bu sizin də ağılınıza gəlib – mən özümü hər dəfə vida konserti verən primadonna kimi aparıram. Bu vida konserti isə dəfələrlə təkrar olunur.

Mən güldüm.

– Düzünü desəm, bu, həqiqətə çox uygundur. Hər dəfə mən təkrar edirəm: kifayətdir, bu dəfə qurtardı. Amma yox, təzə nəşə ortaya çıxır! Həm də etiraf etməliyəm ki, dostum, istefa mənim ürəyimcə deyil. Əgər beyindəki boz hüceyrələr işləməzlərsə, onların sonu çatar.

– Aydınır, – mən başımı tərpətdim. – Siz öz boz hüceyrələrinizi işləməyə vadar edirsiniz, amma mötədilliklə.

– Elədir ki, var. Mən seçici olmuşam. İndi Erkül Puaro özü üçün yalnız zirvələri seçir.

– Bəs bəxtinizə çox zirvələr düşüb?

– *Pas mal.*¹ Bu yaxınlarda mən yaxamı güclə qurtardım.

– Müvəffəqiyyətsizlikdən?

– Əlbəttə, yox! – Puaro incik halda mənə baxdı. – Amma məni – Erkül Puaronu az qala məhv edəcəkdilər.

Mən fit çaldım:

– Zirək qatil idi?

– Zirəklikdən daha çox laqeyd idi, – Puaro cavab verdi. – Bəli, məhz o cür – laqeyd. Amma gəlin bu barədə danışmayaq. Bilirsiniz, Hastinqs, mən sizin mənə uğur gətirdiyinizə inanıram.

– Belə de! – mən söylədim. – Nə cür?

Puaro mənə birbaşa cavab vermədi. O, sözüənə davam etdi:

– Sizin gələcəyinizi öyrəndikdə mən düşündüm ki, nəşə baş verəcək. Əvvəlki vaxtlarda olduğu kimi biz iki-

¹ Az deyil.

likdə ova çıxacağıq. Amma əgər belədirsə, onda iş qeyri-adi olmalıdır, – o, həyəcanla əlləri ilə jestlər etdi, – *rec-herche*¹, zərif... *fine*...² Sonuncu Fransız sözü onun bütün tərcümə olunmayan xüsusiyyəti ilə ifadə olundu.

– Əhsən, Puaro, – mən qeyd etdim, – siz cinayət barədə elə danışırsınız ki, sanki “Rits”³ oteldə yemək sifariş edirsiniz.

– Həqiqətən də, niyə də cinayət sifariş etməyə? Siz haqlısınız. – Puaro köksünü ötürdü. – Amma mən uğura və bəxtə inanıram. Sizin qismətiniz mənim yanımda olmaq və məni bağışlanılmaz səhvlərdən xilas etməkdir.

– Hansı səhvlərdən?

– Açıq-aşkar görünənlərə etinasız yanaşmaqdan.

Mən bu ifadəni təkrar düşündüm, amma bunun nə demək olduğunu heç cür başa düşə bilmədim.

– Nədir, – nəhayət, mən gülümsəyərək xəbər aldım, – əsrin cinayəti sizə hələ qismət olmayıb?

– *Pas encore*.⁴ Ancaq burası da var ki... daha doğrusu...

O susdu və fikirli halda qaşlarını çatdı. Qeyri-iradi olaraq bir qədər əvvəl masanın üstündə yerindən tərpətdiyim kiçik fiqurları yerinə itələdi.

– Bilmirəm, – o, asta-asta söylədi.

Mən heç nə anlamayaraq gözlərimi onun üzünə dikdim. O hələ də qaşqabağını tökmüş vəziyyətdə idi.

Qəflətən o, qətiyyətlə başını tərpətdi, otağın o biri başına gedib pəncərənin yanındakı büroya yaxınlaşdı. Bürodakı kağızların səliqə ilə çeşidləndiyini və kiçik rəf-

¹ Axtarış.

² Nəfis, gözəl.

³ Londonda restoranı olan dəbdəbəli otel.

⁴ Hələ yox.